

zou hem anders moeten overdoopen, wat hij niet doet.

Was dan ook de kracht maar groot genoeg, dan zou de kerkraad der Gereformeerden zich tot alle gedoopten hebben te wenden, om ze krachtens hun Doop op te roepen tot belijden, en tot komen aan den heiligen Disch.

Alleen bijkomstige omstandigheden, gemis aan tijd en kracht en wat dies meer zij, verhinderen dat. Maar in elk geval staat een ambtsdrager Christi anders tegenover een reeds gedoopt persoon dan tegenover een heiden.

Op de vraag: „Hoeveer strekt de gemeente Christi?" zouden dus onze vaders niet geantwoord hebben: „Over de 12,640 zielen," maar: „Uitwendig over alle gedoopten." En in zooverre heeft Ds. Littooy volkomen gelijk, dat 12,640 voor Middelburg altoos een eenigszins willekeurige cijfer is.

Waarom dan dat cijfer genomen werd? Hierom.

Een kerk is niet het bestuur, maar er is eerst een kerk, en over die kerk komt een bestuur. Wie dus zich afscheidt van een bestuur, omdat dit onwettig is, scheidt zich daarmee nog niet af van die kerk. Neen, dat lichaam der kerk blijft, maar in plaats van het onwettig bestuur treedt nu voor datzelfde lichaam der kerk een ander bestuur naar den eisch van Gods Woord op.

En dit nu, deze belangrijke waarheid, dat bestuur en kerk niet één zijn; dat de kerk onzer vaders niet aan de Synodalen wordt overgelaten; maar dat in die geërde kerk een nieuw bestuur optrad, dat is het alleen wat we, altoosgebreklijk, het is zoo, door dat cijfer van 12,640 uitdrukken.

Gebrekkig, omdat Ds. Littooy zeer terecht opmerkt, dat we hier met vele volwassenen te doen hebben, die openlijk met hun belijdenis hun Doop weerspreken. En even juist is zijn opmerking, dat men aldan op deze dient te werken met het Woord en de Tucht.

Dit is volkomen waar. Dat moet de kerkraad ook, zoowel de kerkraad waarvan hij praesies is, als de kerkraad waarin Ds. Klaarhamer voorziet.

Men mag die massa niet zoo laten, en eenvoudig nominaal uittrekken. Alleen, waar is op dit oogenblik de kracht voor zoo groote taak beschikbaar; en zal niet juist de ineenstemming en der eerste middelen zijn, om aan dit ontzaglijk werk de hand te slaan?

De Doleerenden hebben daarom allerleest, evenals de gescheidenen, zorg gedragen, dat negatief onderscheid door censuur werd gemaakt, doch toelaten dat de door openlijke verklaring der reformatie eeren dorst.

Dit nu is reeds iets. Maar het is niet genoeg. Men moet voort en verder. Wij zoowel als Ds. Littooy en de zijnen.

We moeten eerst onze kracht vereenigen, en is dat geschied, dan moet stelselmatig alle ziel gewaarschuwd, elk gezin, dat ons ontvangen wil, niet missionair, maar ambtelijk bezocht, en moet met liefde en barmhartigheid vermaand: „Alsof God door ons bade, laat u met God verzoenen." En zijn eens alle middelen uitgeput, om de dwalenden terecht te brengen en stuit men ten leste op hardnekkigheid, moedwil en spot, ja, dan moet, gelijk hij zegt, de tucht komen, en moeten de zoodanigen afgesneden.

Slechts één ding mag niet: Men mag niet met de groote schaar opeens allen afsnijden, die nu nog niet met ons zijn.

Dat ware geen Christelijke discipline, maar collegiale hardvochtigheid, en die wil ook hij niet.

Over de rectorale oratie van Prof. Dr. Woltjer, „Overlevering en Kritiek", bracht het *Wageningen Weekblad* vóór eenige maanden eene beoordeeling, waarin o. a. beweerd werd, dat Dr. Woltjer tegenover Dr. Naber en Dr. Pierson een te scherpen, onpassenden toon had aangeslagen op pag. 40 en 41 van genoemde redevoering.

Ziehier, hoe men over dit punt onder de geleerden in Duitsland oordeelt.

In de *Deutsche Literaturzeitung*, 19 Nov. 1887, geeft Ed. Gräfe van Halle over dezelfde oratie van Dr. Woltjer het volgende oordeel, nadat hij eerst het werk van Pierson en Naber heeft besproken en veroordeeld.

„Voor één punt heeft reeds Dr. Woltjer in eene redevoering, door hem als Rector der Vrije Universiteit te Amsterdam gehouden, de handelwijze van Pierson en Naber zeer juist in 't licht gesteld en beoordeeld. In de eigenlijke redevoering „Overlevering en Kritiek", wier onderwerp Woltjer zich juist om het boek van Pierson en Naber „Verisimilita" gekozen heeft, betoont zich wel is waar de schrijver als een streng Gereformeerde, maar met deze zijne denkwijze verbindt hij groote bezonnenheid en uitgebreide, grondige philologische kennis. Met goede gronden stelt hij tegenover de beschouwing zijner tegenstanders, die in Holland bijna uitsluitend heerscht, deze stelling: De grondslag der kritiek is de betrouwbaarheid der overlevering (blz. 10). Dat de afschrijvers met bewustheid den tekst hebben veranderd wil hij slechts zelden toegeven; daarom houdt hij de conjecturaalkritiek voor zooged als onnooig. In deze en andere beweringen nu gaat Woltjer zonder twijfel wel wat te ver. Zoo houdt hij b. v. ook vele Minuskel voor geschikter als grondslag voor den tekst dan A. en B.

Maar zijne polemiek tegen moderne kritische vooroordelen is bijna altijd treffend en vooral de mythenvorming bij Pierson en Naber, wier werk hij eene afzonderlijke „bijlage" wijdt (blz. 51—63), wordt door hem niet te scherp geëeeld. Aan het voorbeeld van den eersten brief aan de Thessalonicensen toont hij in bijzonderheden

aan, hoe gewelddadig en oppervlakkig tegelijk de kritiek der schrijvers van de „Verisimilita" is, hoe zij volstrekt geen inzicht hebben in en gevoel voor het bijzondere karakter der brieflitteratuur. Met hetzelfde recht, waarmede Pierson en Naber beweren dat de eerste brief aan de Thessalonicensen niet door Paulus geschreven is, kan men, volgens Woltjer, beweren, dat de brieven aan Atticus niet van Cicero afkomstig zijn. Woltjer besluit zijne kritiek met dit vonnis, dat een betere apologie voor de betrouwbaarheid der schriftelijke overlevering van het Nieuwe Testament niet geschreven kon worden dan de „Verisimilita" zijn."

De Heraut meende op deze recensie de aandacht te mogen vestigen, opdat blijken mocht, hoe men in het buitenland de vruchten der Vrije Universiteit reeds waardeert.

Hier te lande kunnen velen dit nog niet, eenvoudig om het kerkelijk cataract, dat nog op hun oog ligt.

De heer Otto Thelemann, Gereformeerde predikant te Detmold, zond een handboek op den Heidelbergse kerk.

De titel luidt: *Handreichung zum Heidelberger Catechismus, für Prediger, Lehrer und Gemeindeglieder*. Uitgave van C. Schenck te Detmold, met het jaarcijfer 1888.

Het eigenlijke werk is 436 bladzijden groot; tamelijk compres van druk. Waaraan dan nog toegevoegd is een *Anhang* met twee hoofdstukken: 1°. over de geschiedenis van den Heidelbergse kerk, en 2°. over de Gereformeerde Catechiseerkunde.

Voor Duitsland is dit werk ons een levensteeken. Kondigden we onlangs een Duitschen herdruk aan van Calvijn's verkleinde *Institutie*, nu verlaat de Heidelbergse kerk weder, en vertrouwt dus lezers te vinden.

Of daarom de Gereformeerde belijdenis in Duitsland nog een toekomst zal hebben? Wie durft het beslissen? De Gereformeerde Bond die uit Elberfeld opkwam beging o. i. de fout, om meer nadruk te leggen op den historisch-Gereformeerden naam, dan op het wezen. Dien bond drijft meer een behoefte om elkander als naam-Gereformeerden onderling te sterken, dan zucht en drang om de eere Gods in haar zuiversten vorm te doen uitgaan.

Bovendien, het maakt ook zoo vreemden indruk, als men van alle deze Gereformeerde voorgangers hoort, die onder de hiërarchie saam met de Lutherschen in één *Unite* kerk leven, terwijl toch het voorbeeld van Kohlbrügges gemeente te Elberfeld toont, dat men ook in Duitsland vrij worden kan.

Thelemann, de schrijver van dezen Catechismus, is wel niet in de Unie, maar betitelt zich toch *Konsistoriaal*; ook al een hiërarchische titel, die nergens door onzen Heere Jezus Christus is ingezet en op het titelblad van een uitlegging van den Heidelbergse kerk zonderling figuur maakt.

We durven niet profeteeren. Indien de volgelingen van Dr. Kohlbrügge een zuiverder pad geloopt waren, zou er in Duitsland nog iets te hopen geweest zijn. Te meer daar ook Bentheim en Oostfriesland een steunpunt bood.

Maar nu ook deze Gereformeerden een zijweg inslaan, die hen, over Cocceus, naar de bedding der ongezonde theorie voert, staat het in Duitsland droef met het *Reformiertenthum* geschapen.

Het waggelt. Gelukkig dat er nog een Thelemann is, die bij zooveel verslapping en afdoeling, althans nog een poging waagt, om zuiverder kennis te verbreiden.

Theleman en Dr. Zahn zijn de trouwe mannen, die thans nog redden kunnen wat te redden is. Och, waarom mag Calaminus niet meer als *Dritter im Bunde* er bij genoemd! Maar Zahn en Thelemann doen dan ook wat doenlijk is, om de rookende vlaasiek niet te laten uitgaan.

Ook dit handboek op den Catechismus is er een nieuwe, kostelijke proeve van.

Het biedt niet wat wij in Nederland gewoon zijn in zulk een Catechismus-handboek te ontvangen. Het is op onze Nederlandsche toestanden niet aangelegd. Maar voor een Duitsch werk is het uitzienend. Zuiver in zijn lijnen. Rijk met het Woord gestoffeerd. Overvloedig in praktische vrucht.

En voegt men hierbij, dat het in ouden trant scherp ingedeeld en nauwkeurig in zijn omtredingen is, dan zal men beseffen wat schat Duitsland in deze toelichting ontving.

Uit het aanhangsel citeeren we het navolgende over de methode van het Catechiseeren uit den Catechismus.

Thelemann beveelt deze wijze van behandelings aan:

Krachten de ervaring, die ik in een 37-jarigen dienst in kerk en school heb opgedaan, zoowel bij mijn eigen onderwijs, als bij het bezoek op scholen, waar de onderwijzers zich aan deze methode hielden, dunkt ik de volgende wijze van behandeling aanbevelen:

1. Wanneer een vraag voor de volgende les wordt opgegeven van buiten te leeren, leze de onderwijzer ze eerst duidelijk voor, late ze dan door één of twee kinderen op dezelfde wijze hardop lezen en geve een korte verklaring van enkele uitdrukkingen of zinswendingen, die aan de hedendaagsche taal vreemd zijn: daarmee wordt het van buiten leeren vergemakkelijkt. Dat geeft, als men het niet al te uitvoerig doet, niet te veel tijdverlies.

2. Op de les, waarop de vraag behandeld zal worden, late men die met de teksten eerst door een aantal kinderen opgelesen. Men zorge dat het van buiten geleerde noch opgedreund noch gedeclameerd worde.

De behandeling geschiedt op de volgende wijze:

a). Waar het noodig is, wat dikwijls voorkomt, wordt het antwoord uit de vraag aangevuld, en de hoofdinhoud in een kort antwoord.

woord aangevat, zoodat de leerling een overzicht krijgt.

b). Het Catechismus-antwoord worde dan zó verdeeld, dat de leerling op aan hem gerichte vragen tevens het antwoord aan den Catechismus-tekst ontleent.

c). Dan volgt de verklaring der afzonderlijke deelen. De onderwijzer verklaart eerst het nieuwe en dan het bekende, of roept dit laatste door enkele vragen in het geheugen terug. Men wachte zich daarbij voor afgetrokken omschrijvingen, zoodat dat ten tijde van Dinter gebruikelijk was. De Catechismus is niet bestemd voor denkeren.

d). Bij ieder afzonderlijk deel moeten de daarbij behorende Bijbelteksten aangehaald en zoo noodig kortelijk verklaard worden: deze toch dienen niet tot verklaring, maar tot bevestiging.

Jeist daarin ligt, naar den grondslag onzer naar Gods Woord hervormde kerken, de betekenis dezer Schriftuutplaatsen, dat zij de Schriftmatigheid der Catechismusleer aantoonen. Waar zich de gelegenheid voordoet een bekend voorbeeld uit de Bijbelsche geschiedenis of uit het leven, of een spreekwoord ter verklaring te gebruiken, daar doe men dit: het onderricht zal er door verlevendigd worden.

Men bespreke dan echter daarbij niet de geheele geschiedenis, dit zou den geregelde gang van de ontwikkeling der eigenlijke stof te veel onderbreken; men bepale zich tot het gedeelte, dat op het besprokene betrekking heeft. Geheel verkeerd is de methode eerst den Catechismus-tekst zonder inderingen af te handelen en dan de Bijbelteksten alleen te laten opzeggen. Zulk eene behandelingswijze getuigt noch van vlijt, noch van geschiktheid bij den onderwijzer.

3. Ten slotte geve men nog eens weer een beknopt overzicht van het behandelde, wat ook bij het begin van de volgende les weer noodig is om het verband niet uit het oog te doen verliezen.

Want het onderwijs in den Catechismus mag geen aphoristisch, maar moet een systematisch zijn.

Hier steekt een schat van wijsheid in, waarmede ook in Nederland menig predikant, catechisatiemeester en huisvader zijn voordeeld doe.

Voor al de huisvader.

Thelemann zegt er zoo naar waarheid van: Gelijk het de taak der school is in het Catechismus-onderwijs de voorlooper der kerk te zijn, zoo moeten ook kerk en gezin elkaar daarbij in de hand werken; slechts daar, waar deze drie factoren tezamen werken, kan het doel van het godsdienstonderricht bereikt worden.

Daarop is men ook bij de invoering van den Heidelbergerschen Catechismus bedacht geweest en de naam der Gereformeerden is van oudsher geweest, dat jong en oud in de heilswaarden goed onderricht — en, hoezeer ook aangevallen, bekwaam was het geloof te verdedigen. Bovendien het Catechismus-onderwijs in de school, dienende nog de catechisatie, de Catechismusprediking in de kerk en het huiselijk onderricht tot de vordering en bevestiging in dezelfde kennis.

Just dat ging ook bij ons teloor. Men heeft den Catechismus geminacht.

Uit Waspik ontvingen we uitvoerige opheidingen, die metterdaad toonen, hoe Ds. Ynzonides door den kerkraad van Genderen op een dwaalspoor is geleid.

Toch erkent Ds. Ynzonides nu zelf, dat ook een consulent onder de Organisatie zijn plicht eigenlijk niet kan doen, gelijk het behoort.

Och, de conclusie, waartoe men telkens weer komt, is altoos de eenige slotsom: Breken met de Organisatie is heelen van de wonden der gemeente.

De *Utr. Kerkbode* herinnert niet te onpas aan deze woorden, in 1882 door Ds. J. G. Verhoeve van Bodegraven geschreven:

„Maar wij blijven vragen", zoo heet het daar, „of wij langer een Synode mogen erkennen, die hare roeping verloochent en het belijding karakter der Ned. Herv. kerk vermisst, door aan een ieder in haar boezem volkomen vrijheid te geven wat hij maar wil belijden? Mogen wij door voortgaande erkenning medeplichtig worden aan kerkverwoesting? Of moeten wij het voorbeeld onzer vaders navolgen, die den Spaanschen koning de gehoorzaamheid hebben opgezegd, omdat hij, gezwoeren vijand van de ware religie en van Gods Woord, in geenerlei manier het bestuur des lands hebben wilde, dan op voorwaarde van het rijk van Jezus Christus te kunnen uitroepen?"

Zoo schreef hij op blz. 29 in zijn *Open brief aan de leden der Ned. Herv. Kerk*. En zie, nu de geloovigen te Bodegraven naar dit zijn eigen woord deden, gehoorzaamt hij den last der Synode en verklaart ze deswege als van de kerk vervallen.

Over de houding, door het Synodaal Genootschap tegenover de *Vrije Universiteit* aangenomen, bevat *Het Vaandel* een lezenswaard artikel.

Het Vaandel had in een vorig artikel beweerd: De Synode draagt er de schuld van, dat zij door haar onvrijzinnig exclusivisme deze spanning in het leven riep.

De verklaring trok zeer de aandacht, en daarvan nu zegt *Het Vaandel* thans:

„Ons entre-filet over bovengenoemde stichting heeft veler aandacht getrokken. O. a. in een tweetal weekbladen werden wij daarvoor aangevallen en ook van enkele particulieren ontvingen wij de bewijzen, dat men het er niet mede eens was.

De twee weekbladen zijn *De Banier* en *De N. Sprokelaar*. In het eerste komt een schrijven voor; kennelijk van de hand van den heer Da. v. Veen.

Op zijne insinuaties gaan wij niet in, en zoolang deze predikant, als hij over Gereformeerde stichtingen en toestanden gaat schrijven, blijkbaar reeds vantevoren van de stelling uitgaat, dat alles wat van Gereformeerde zijde komt niet deugt, valt discussie met hem zeer moeilijk.

De *N. Sprokelaar* wijdt ook een artikel aan ons schrijven en neemt het ons zeer kwalijk,

zoo het schijnt, dat wij hebben durven schrijven, dat de Synode alle voorstellen verwierp die er toe konden leiden, om de deur der Herv. Kerk te openen voor de studenten a. d. Vrije Universiteit.

De *N. Spr.* schrijft zelfs: Wat hij de Synode verwijt is onwaar! Onwaar is het, dat zij „alle voorstellen" tot het openstellen der kansels in onze Gereformeerde Kerken voor de studenten der V. U. heeft verworpen.

Mogen wij den ons onbekenden redacteur van *De N. Spr.* verzoeken de „Handelingen der Synode" van de laatste jaren eens even ter hand te nemen?

Dan zal hem duidelijk worden, dat hij overhaast een vonnis heeft geveld wat er niet op door kan. In de „Handelingen" komt toch voor een voorstel van H. v. Griethuysen A., Predikant te Burgwerd, aangenomen op de classicale vergadering te Franeker, om zulk een bepaling te maken, dat voortaan niet meer worde gevraagd waar, d. i. aan welke Universiteit, de toekomstige Leeraars opleiding hebben genoten, maar alleen naar bekwaamheid en geschiktheid om de ambtelijke bediening van het Woord in onze Kerken te vervullen.

Dan zal die redacteur kunnen lezen een zeer uitvoerig voorstel, een volgend jaar ingediend op de class. vergadering van Franeker door de Brs. Krull, Van Melle, Van Griethuysen e. a., ten doel hebbende, om de deur der Kerk te openen voor genoemde studenten.

Dan zal die redacteur kunnen lezen het voorstel-Tinhold, ingediend met hetzelfde doel.

Dan zal die redacteur kunnen lezen andere voorstellen, op andere classicale vergaderingen ingediend, allen tezamen hetzelfde doel beoogende.

Dan zal echter die redacteur ook kunnen lezen, dat al deze voorstellen zijn verworpen en aan de Class. vergaderingen van een volgend jaar niet zijn aangeboden ter consideratie en advies.

Een onveracht getuige treedt voorts voor ons op tegen den redacteur van *De N. Spr.*, een getuige, die door hem wel niet verdracht zal worden van „doleerlijheid"; de schrijver n. v. „Handhaving van de orde en de leer" enz. (Dr. Vos in zijn bekend boek zegt, dat de vermoedelijke schrijver is zijn opvolger in Spannum, Ds. Krull.) Deze zegt in genoemde brochure op bladz. 16:

„Daarom ook spijt het mij zoo, dat de Synode de deur der Kerk niet voor de kandidaten der Vrije Universiteit open wil. Aan zulke inderingen, hoe gebrekkig misschien ook in vele opzichten, heeft ons volk behoefte. Ik voor mij geloof zelfs, als de Synode in dezen aan den wensch van duizenden in de Kerk gehoor gegeven had, dan waren wij voor de Amsterdamsche troebelen en de tooneelen, daardoor aangericht, bewaard gebleven." Dit zegt hij, nadat hij op bladz. 7 van dezelfde brochure gezegd heeft: „De class. vergadering van Franeker en Ds. Tinhold hadden voorstellen gedaan, waarvoor velen, ook in de Synode, een oor hadden."

Voorstellen zijn er dus gedaan, en alle voorstellen die inkomen zijn verworpen door de Synode. Onwaar is dus niet onze voorstelling, maar onwaar is de beschuldiging van den redacteur van *De N. Spr.* Onze lezers mogen zelf oordeelen.

Genoemde redacteur schrijft verder: „Het eenige voorstel, dat de Synode, zoo zij niet zichzelf wilde wegwerpen, in ernstige overweging had mogen nemen, zou een voorstel of verzoek van de V. U. zelve hebben moeten zijn."

Wat de Synode past of niet past, aan hare waardigheid verplicht of niet verplicht is, doet op dit oogenblik niets ter zake. Daarover loopt de quaestie niet. Nu er geen voorstel inkam van de V. U. zelve, maar wel van de Class. vergaderingen, d. i. van de wettige vertegenwoordiging der Kerken, bij de behoefte aan Herders en Leeraars, met de wetenschap dat de kandidaten van genoemde stichting in de leer van onze Gereformeerde Kerken onderwezen waren, nu had zijn een gewillig oor moeten verleenen aan die voorstellen.

Mogen wij bovendien eens aan onzen beschuldiger vragen, of de Synode, toen onze Rijk-Universiteiten gansch en al onbruikbaar dreigden te worden voor de Hervormde Kerk tengevolge van de nieuwe wet op het Hooger onderwijs, ook gewacht heeft op een voorstel der regering, om toch de kandidaten bij de faculteit der Godsdienstwetenschappen toe te laten tot de Belijdenis des Woords in onze kerken? Of heeft de Synode den eersten stap gedaan?

Tegenover de beschuldiging van „misleiding" hebben wij dan ook dit nog in het midden te brengen, dat de synode het verplicht was geweest, om, waar zij nu eenmaal het hoogste kerkelijk bestuur is in de Herv. Kerk, waar zij wist, dat straks jonge menschen, toegerust met kennis en bekwaamheid, wel onderwezen in de Heilige Schriften en van wie men met vrijmoedigheid mocht verwachten dat zij getrouw zouden zijn aan hunne heilige roeping, zouden aankloppen om tot het heilig Ambt toegelaten te worden, de wegen en middelen zóó had moeten leiden dat daartegen geen bezwaar was in te brengen, dat daarvoor geen hinderpalen aanwezig waren. Met deernis zegt zij, in de verschillende circulaire, den huidige toestand te beschouwen; tegen hun zin, zeggen vele besturen, tot afzetting over te gaan; men beschouwt den huidige toestand als gevolg van het niet toelaten der kandidaten der V. U. Welnu, een gevaar, dat dreigt te voorkomen, is meer eisch van Christelijken zin, dan, als eenmaal de brand is uitgebroken, dien brand trachten te blusschen met olie in plaats van met water."

Metterdaad, hier is niets tegen te zeggen. Het Synodaal Genootschap had na de invoering van de Wet op het Hooger Onderwijs de keus tusschen twee wegen: Of vrije studie, en dus ook de Gereformeerde studenten (in meer dan naam) toelaten, of aan den leiband van den Staat blijven loopen, en alleen de Gereformeerden uitsluiten. Zij koos het laatste.

Niet toevallig, maar omdat haar collegiaal standpunt met elke schakeling, behalve met de Calvinistische, vrede kon hebben. Het Calvinisme kruip niet en leent zich niet tot plooiën of schippen.

Het weet, dat het voor een absoluut beginsel strijdt: *De Sovereiniteit des Heeren HEEREN*.

Een citaat van Dr. Hoedemaker, de laatste maal door ons aangehaald, begon met: *hij*. Daar het in Dr. Hoedemakers stijl verrewer gemakkelijk is, altoos terstond te gevoelen, over wien hij handelt, vulden we dit *hij* verklarend wijs aan met: *de onverbeterlijke Synodaal*.

Toch werd het ons bij herziening en derde lezing van den langen volzin klaar, dat *niet* de onverbeterlijke Synodaal, maar wie nog onder het Synodale verband aan redding geloofde, zonder breking met organisatie, bedoeld was.

Tot de zaak doet het niets, en het verandert geen woord in het redeverband.

Toch wilden we er op wijzen.

Ook de Noordhollandsche kerken kregen *heer Kerkbode*.

Hij wil bringer van goede boodschap zijn in de kerken van Alkmaar, Anna-Paulowna, Beverwijk, Bussum, Haarlem, Heer-Hugowaard, Helder, Holysloot, Huisz, Naarden, Nederhorst-den-Berg, Nieuwer-Amstel, Nieuw-Vennep, Noord-Scharwoude, Oostzaan, Ouderkerk aan den Amstel, Purmerend, Sloterdijk, Wormer en Zaandam, en welke kerken verder tot reformatie mogen overgaan.

Uitgever is de heer J. S. Hoek te Beverwijk.

De prijs is 2 cent per nummer, en 5 cent per regel voor advertenties.

Moge ook deze bode steun vinden, en kan het, laat hij dan terstond zich ook ten dienste aanbieden aan de kerkeraden, die Christelijke Gereformeerde kerken besturen.

Er is geen enkele reden tot uitsluiting; en samenwerking van alle Gereformeerden is vooral in Noord-Holland zoo broodnoodig.

Anders verzwakt men zijn kracht! KUYPER.

Dan het Kerkelijk ambt.

XIII.

Veel scherper dan men dusver placht, dient onderscheiden tusschen het *ambt* en het *bestuur* in Jezus' kerk op aarde; en vooral in de tegenwoordige verwikkeling is het juist deze onderscheiding, die ons den draad in de hand legt, om veilig door en uit den kerkelijken doolhof te geraken.

Meer dan één verkeert in den waan, als zouden we ontkenken, dat er ook in de kerk van Christus op aarde een *bestuur* behoort te zijn en dan komt men aandragen met allerlei citaten uit de Liturgie en uit oude, goede, betrouwbare theologen, om tegenover ons te bewijzen, dat er toch heusch wel van een „bestuur" of „regiment" in Christus' kerk sprake kan zijn.

Men kon zich die moeite sparen.

Met de Confessie der Ned. Geref kerken belijdt ook *De Heraut*, dat de kerk van Christus op aarde „geregeerd moet worden naar de geestelijke politie, die Christus voor zijn kerk verordend heeft."

Zonder daarom te beweren, dat de zichtbare kerk zelve aanstonds weg zou vallen, al ontbrak tijdelijk haar bestuur, zoo staat het niettemin voor ons vast, dat een *bestuur* wel verre van het wezen der kerk te doen ontvaarden, veel eer tot haar welwezen behoort.

Ons protest en verzet ging uitsluitend tegen tweeërlei *misbruik*, dat men van het woord *bestuur* gemaakt heeft.

Ten eerste kent de Heilige Schrift en diensvolgens de Confessie geen andere bestuurders die door Christus in zijn kerk op aarde zijn ingezet en aangesteld, dan de dragers van het ambt in de plaatselijke kerken, en slechts voor zoover deze gezamenlijk optreden, tezamen en dan nog maar tot op zekere hoogte over de gezamenlijke kerken. In strijd hiermee echter heeft de hiërarchie vierderlei besturen in het leven geroepen in: 1. den kerkeraad; 2. het classicaal bestuur; 3. het provinciaal bestuur en 4. het synodaal bestuur, van welke drie laatste besturen men medebestuurder wordt, niet krachtens het ambt, dat men plaatselijk bekleedt, maar door keuze van menschen, en krachtens schepping van een reglement, zonder dat er 't zij in Gods Woord, 't zij in onze Confessie, ook maar met één woord van zulk soort lieden sprake is.

Naar luid onzer Confessie komt het bestuur over de plaatselijke kerk tot stand, doordien de onderscheidene ambtsdragers in één *raad of college* saamkomen en saamwerken. Zóó en niet anders ontstaat de kerkeraad, en deze kerkeraad is het enig zelfstandig bestuurscollege in de kerk. En wel kunnen nu deze kerkeraden, door afgevaardigden, in classis, naar provincien of in synode saamkomen, en zoo zekere bestuurszaken gemeenschappelijk regelen, die één kerkeraad op zichzelf niet regelen kan noch mag, maar hierdoor wordt volstrekt geen nieuw bestuur van *hooger trap* gevormd, doch slechts een tijdelijke samenwerking van de bestuurscolleges der plaatselijke kerken. Dit kan men nu vast en veilig hieraan onderscheiden. Als de praeses van het classicaal bestuur de vergadering van dit bestuur gesloten heeft en de vergadering is uiteen, dan blijft hij toch praeses en de leden toch leden van dit bestuur, zoodat het ook als het niet saam is, toch zelfstandig bestaat. De oude Gereformeerde classen daarentegen waren vergaderingen van nagebuurd kerken, die slechts even saam kwamen en voor elke samenkomst